

Nové pohledy na P. J. Šafaříka

Miloš Zelenka (České Budějovice)

Pavol Jozef Šafárik v kontinuite. Eds. Marianna Sedláková – Marián Gladiš. Košice: Filozofická fakulta Univerzity Pavla Jozefa Šafaříka v Košiciach, 2017. 192 s. ISBN 978-80-8152-564-3.

Monograficky koncipovaná publikace, na níž se převážně podíleli pracovníci Katedry slovakistiky, slovanských filologií a komunikácie na FF UPJŠ v Košicích, zahrnuje příspěvky ze dvou seminářů (v letech 2012 a 2015) věnovaných této významné vědecké i umělecké osobnosti a zároveň důstojně navázala na předchozí šafaříkovské sborníky a akce z let 1993 a 1995. Editoři celkem šestnáct studií s úvodním slovem rozdělili do dvou kompozičně i myšlenkově symetrických bloků: interdisciplinárního a literárněvědného. Jestliže první část má kulturologický a heuristický charakter, druhá řeší teoreticko-metodologické problémy týkající se konkrétních interpretací a také otevírá aktuální okruhy přesahující do genologie, sémiotiky či srovnávacího myšlení. V záplavě textů české literární historiografie (K. J. Paul, J. Novotný, F. Wollman, S. Wollman ad.), slovenské (J. Sabol, P. Káša, J. Gbúr, F. Štraus ad.), ale i středoevropské (polské, německé) a ruské, tato publikace ukazuje na skutečnost, že stále existují „bílá místa“ v šafaříkovském bádání, resp. že nosné plochy tohoto výzkumu směřují k hlubšímu syntetizujícímu a interdisciplinárnímu pohledu na dílo, které stálo u zrodu novodobého chápání slovanské filologie.

V interdisciplinární části se po úvodním slovu editorů připomínají důležitá data z dějin šafaříkovského zkoumání na filozofických fakultách v Prešově a Košicích (J. Dudášová), autorovy politické aktivity zejména spjaté s revolučním rokem 1848 (M. Gbúrová). Materiálově podchycenou dokumentaci vztahů P. J. Šafaříka s J. Kollárem a M. Hamuljakem přináší znamenitá stať A. Maťovčíka, obdobně L. Bartko hodnotí práce slovenského lingvisty Štefana Tóbika zabývající se jazykem P. J. Šafaříka, resp.

jeho rozdělením slovenských nářečí např. v konfrontaci se štúrovskou tradicí. K charakteristice a funkci jednotlivých překladů *Slovanských starožitností* do slovanských i neslovanských jazyků se vrací příspěvek I. Ripky. Po publicisticky laděném textu J. Darma (v podstatě načrtávajícím Šafaříkův podíl na genezi etnicity Slováků) následuje zajímavý referát L. Tajtáka mapující recepční ohlas *Slovanských starožitností* v maďarském vědeckém kontextu, zejména u A. Vámbéryho. Didaktický aspekt uplatňuje M. Sedláková, která podnětně upozorňuje na studijní potenciál některých badatelových textů při výuce národní filologie.

Literárněvědný blok otevírá stručnější, ale obsahově hutná úvaha o preromantismu ve slovenské literatuře v souvislosti s iniciačním impulsem P. J. Šafaříka (J. S. Sabol). Zde jen doplnění, že v současnosti se nejen romantická prefáze a postfáze i ve svých národních podobách, jak doložil svazek *World Literature Studies* (2011, č. 1–2) věnovaný teoretické reflexi evropského romantismu a preromantismu, chápe jako heterogenní „rizomatická struktura“, žánrově oscilující a realizující se v jakýchsi paprskovitých „vlnách“, což zpochybňuje tento pojem poprvé definovaný u P. van Tieghema jako chronologického a hodnotového přechodu mezi klasicismem a preromantismem. Zasloučený teoreticko-versologický rozbor Šafaříkových názorů na časomíru, zejména však na sylabotónickou prozódii v souvislosti s *Počátky českého básnictví...*, obsahuje společná studie J. Gbúra a J. Sabola. Do oblasti binární komparistiky zasahuje příspěvek P. Káši srovnávající myšlenkovou motiviku i poetologickou strukturu P. J. Šafaříka a A. Mickiewiczze. O diferenciaci mimetické a imaginativní linie lyrického subjektu v šafaříkově poezii se pokouší text J. Součka, který

aplikuje známou tezi o konstantní oscilaci mezi fantastickým a racionálním principem v literárním vývoji. U sbírky *Tatranská múza s lýrou slovenskou* L. Cifraničová analyzuje prostřednictvím uchopení motivu přírody již dostatečně reflektovaný Šafaříkův přechod od klasicistní poetiky k romantickému ideálu harmonie. Konstituování kulturního typu národního slovenského hrdiny, v podstatě Jánošíkovského mýtu v básnickových textech, sleduje P. Getlík, který v souladu se slovenskou literární historiografií vidí ve folklorních inspiracích preromantické impulsy. Obdobně Jánošíkův mýtus v básni *Poslední noc* interpretuje na pozadí filozoficko-antropologického modelu lásky M. Marcinčin. Publikaci poté uzavírá translátologický příspěvek M. Andričíka, který přesvědčivě traktuje Feldekovo přebásnění *Tatranské múzy s lýrou slovenskou* jako specifický typ intralingválního překladu.

Publikace celkově dokumentuje fakt, že heuristicky a ani interpretačně není Šafaříkovo básnické a vědecké dílo uzavřeno. Je škoda, že osobnost Šafaříka se vytratila z badatelského pohledu bohemistiky, což nesvědčí v její prospěch, uvědomíme-li si, jakou pozornost Šafaříkovu (a také Kollárovu) dílu věnovala pozitivistická generace Vlčkova a Jakubcova, a to v souvislosti s otázkou jinonárodních vlivů, zejména německých, na domácí obrození. Lze jen proto ocenit, že pro slovakistické pracoviště v Košicích není Šafařík jen povinná „pracovní náplň“, ale reálný předmět zájmu i mladší vědecké generace. Publikace, která nově reinterpretuje množství tradičních témat, jako např. oscilaci klasicismu a preromantických impulsů v básnickových textech či jeho názory na etnicitu a genezi Slovanů, tvoří hodnotově rovnocenný pendant ke stále probíhajícímu vydávání *Spisov Pavla Jozefa Šafáríka*.

Prof. PhDr. Miloš Zelenka, DrSc.

Katedra slovanských jazyků a literatur

Pedagogická fakulta, Jihočeská univerzita

Jeronýmova 10, 371 15 České Budějovice, Česká republika

zelenka@pf.jcu.cz

Toto dílo lze užít v souladu s licenčními podmínkami Creative Commons BY-SA 4.0 International (<https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/legalcode>). Uvedené se nevztahuje na díla či prvky (např. obrazovou či fotografickou dokumentaci), které jsou v díle užity na základě smluvní licence nebo výjimky či omezení příslušných práv.